

Wetsvoorstel doorstroomtoetsen po

Hieronder vindt u de gebundelde reactie van OCO en Ouders & Onderwijs

Reactie op internetconsultatie maart 2020

Hieronder staan één of meer vragen die horen bij de consultatie. U kunt uw reactie geven in de ruimte onder de vraag. Daarnaast is het mogelijk om een document aan uw reactie toe te voegen, bijvoorbeeld als u achtergrondinformatie wilt bijvoegen. Neem geen persoonsgegevens op in uw reactie of het document dat u toevoegt aan uw reactie.

Vraag 1 van 2

Welke kansen levert dit wetsvoorstel volgens u op?

- Het wetsvoorstel draagt met name bij aan meer kanselijkheid voor leerlingen die na beter gemaakte doorstroomtoets een aangepast schooladvies krijgen. Door gelijktijdige inschrijving hebben leerlingen met een naar boven bijgesteld advies even veel kans op een plek op de school en niveau van hun keuze, als leerlingen waarbij het schooladvies hetzelfde blijft.
- Duidelijkheid voor ouders en leerlingen door de procedure mbt tot totstandkoming schooladvies op te nemen in de schoolgids.
- De heroverweging biedt kinderen die niet 'gezien' zijn door hun leerkracht de kans zich te bewijzen. Als de procedure geen heroverweging zou kennen en de doorstroomtoets gebruikt zou worden om het (enige) advies op te stellen, dan bestaat het risico dat leerkrachten hun eigen blinde vlek niet zien en kansen onthouden worden. Gezien de opmars van het schaduwonderwijs en de tegengestelde wensen qua tijdspad vanuit PO en VO is het een realistisch en evenwichtig voorstel dat negatieve tendensen minimaliseert.

Vraag 2 van 2

Welke knelpunten ziet u nog en hoe kunnen we die volgens u het beste wegnemen?

- In het concept wetsvoorstel bij de internetconsultatie is zichtbaar dat OCW nadenkt over de rol van de doorstroomtoets maar nauwelijks over het schooladvies zelf. Een knelpunt uit de praktijk dat regelmatig naar voren wordt gebracht door ouders van minder kansrijke kinderen is dat verwachtingen van de leerkracht ten aanzien van hulpbronnen thuis niet zouden moeten meewegen in de niveaubepaling in het schooladvies. Goede raad is welkom met betrekking tot compenserende faciliteiten vanwege ontbrekende ondersteuning thuis, maar mag geen onderdeel zijn van het advies mbt het schoolniveau. Bijvoorbeeld een leerkracht die een leerling een vwo-advies geeft met de tip 'let bij je schoolkeuze op een school die ruimte biedt voor het maken van huiswerk', in plaats van dat deze leerkracht een havo-advies geeft omdat er thuis weinig ruimte en ondersteuning is. Met andere woorden: de wetgever zou duidelijkheid moeten verschaffen richting de onderwijsprofessional dat het uitdrukkelijk niet de bedoeling is de thuissituatie mee te wegen in het schooladvies.

- In het huidige onderwijsstelsel kennen we een vroege selectie voor het voortgezet onderwijs. Daardoor is het schooladvies heel bepalend voor de verdere schoolloopbaan. Zeker aangezien het VO steeds strenger selecteert en opstromen en stapelen in de praktijk op de middelbare school vooralsnog niet soepel verloopt. De focus op slagingspercentages, het afrekenen van scholen op afstroom en doubleren zorgt ervoor dat scholen onbedoeld gestimuleerd worden om kinderen juist niet het voordeel van de twijfel te geven. Terwijl scholen bij uitstek gericht moeten zijn op kinderen kansen geven en het beste uit kinderen halen, op welk niveau dan ook.
- Het is de vraag of de naamswijziging van eindtoets in doorstroomtoets leerlingen meer gelijke kansen in het voortgezet onderwijs gaat bieden. Daar is meer voor nodig. Geef kinderen kansen door de vroege selectie tegen te gaan door besturen te verplichten afspraken te maken dat in de regio een ruim aanbod van brede brugklassen beschikbaar is en hiermee de druk op het groep 8-advies te verminderen.
- In het wetsvoorstel is er voor gekozen een vaste volgorde in de stappen van groep 8 te hanteren, nl. het schooladvies - de doorstroomtoets - de eventuele heroverweging en mogelijke bijstelling van het definitieve schooladvies vastleggen. Het is de vraag of dit voor leerlingen en ouders voldoende duidelijkheid biedt. Het is van groot belang dat scholen zich hieraan houden en er duidelijk over communiceren. Daarom moet er in het wetsvoorstel en in de AMvB ook worden opgenomen dat scholen elk kind en zijn ouders de garantie bieden dat het voorlopig schooladvies in de eerste schoolweek van januari, doch uiterlijk voor 1 februari aan hun is gecommuniceerd. Ouders en leerlingen hebben het advies nodig ivm bezoeken open dagen.
- Het wetsvoorstel voorziet niet in hoe leerling, ouders en school eerder dan groep 8 al in gesprek zijn over de verwachte doorstroom. Het is goed om hierover ook in het wetsvoorstel al op te nemen dat er in ieder geval in groep 7 al minimaal één keer een verwachtingsgesprek is geweest.
- Het wetsvoorstel voorziet niet in hoe leerlingen die de doorstroomtoets beter maken ook daadwerkelijk een aangepast advies krijgen. Het beeld bestaat dat scholen het heroverwegen niet altijd serieus nemen, waardoor kinderen te laag instromen in de brugklas. Dit speelt zeker bij kinderen uit gezinnen met een lage SES- en/of migrantenachtergrond, waarvan we weten dat de schooladviezen vaker lager uitvallen dan bij andere kinderen. Daarom moet bij een beter gemaakte eindtoets er altijd een serieuze heroverweging plaatsvinden. Deze heroverweging wordt in een gesprek met ouders en kinderen toegelicht, waarbij de school onderbouwt waarom een advies wel of niet wordt bijgesteld. Deze onderbouwing dient ook schriftelijk binnen twee weken na de uitslag van de eindtoets aan ouders verstrekt te worden en kan gezien worden als een 'pas toe of leg uit' verplichting op grond van het nieuwe artikel 45d WPO. Om misverstanden te voorkomen is het raadzaam om aan art 45d WPO toe te voegen dat de motivatie om het advies bij een heroverweging niet op te hogen dient te worden opgenomen in het onderwijskundig rapport. Een concept onderwijskundig rapport zou zowel in het oorspronkelijke adviesgesprek als in het heroverwegingsgesprek ter hand moeten worden gesteld aan de ouders en dient dan als leidraad voor het gesprek. In concept,

omdat uiteraard ouders nog met argumenten kunnen komen waardoor de school toch nog tot bijstelling van het advies overgaat.

- Het basisschooladvies geeft leerlingen het recht toegelaten te worden in een brugklas die toegang geeft tot de schoolsoort op ten minste het door de basisschool geadviseerde niveau. Een deel van de leerlingen met een gemengd advies krijgt niet de kans om te starten op het hogere niveau van het advies. Dit is niet eerlijk tegenover deze leerlingen en slecht voor het tegengaan van kansenongelijkheid. Als leerlingen bewust kiezen voor een school met brede brugklassen moeten ze erop kunnen rekenen dat ze ook de kans krijgen de lesstof op het hoogste niveau van het gemengde advies te volgen.
- Het valt op dat het nieuwe wetsvoorstel nog steeds geen duidelijkheid biedt mbt begrippen toelating en plaatsing. In de visual over het nieuwe wetsvoorstel is sprake van ‘bericht **plaatsing** leerling aan ouders uiterlijk 15 mei’. In de bijbehorende Memorie van Toelichting staat: ‘half mei Besluit tot **toelating** leerling op vo-school’. Het komt regelmatig voor dat leerling en ouders eerst blij zijn met bericht van toelating tot de school van keuze, terwijl ze later horen dat de leerling uiteindelijk geplaatst is in een lagere afdeling dan verwacht. Als toelichting het volgende voorbeeld: ouders van een kind met schooladvies havo hebben hun kind aangemeld op een brede scholengemeenschap met vmbo-t, havo en vwo. Ze krijgen bericht dat hun kind is toegelaten. Later komt het bericht dat het kind geplaatst is een vmbo-t-havo brugklas. De school heeft ook een havo-vwo brugklas, maar de betreffende leerling is daar niet geplaatst. Alle vormen van dergelijke voorbeelden van onduidelijkheid over verschil tussen toelating en plaatsing moet worden weggenomen. Plaatsingswijzers met daarin het plaatsingsbeleid van elke vo-school moeten voor ouders helder en toegankelijk zijn. Dan kunnen ouders bij de schoolkeuze vo hier vooraf zelf al rekening mee houden.
- Er is ook onduidelijkheid over de status van de toelatingsbeslissing bij loting. Ouders ervaren het feit dat hun kind wordt ingeloot als een toelatingsbesluit en dat lijkt terecht, kunnen scholen dan nog wel een voorbehoud maken op grond van de behandeling van de dossiers en stellen dat eigenlijk alleen maar sprake is van een plaatsingsaanbod onder voorbehoud? In de impactanalyse over het gewenste tijdpad voor de doorstroomtoets en het adviestraject is te lezen dat een controle over de toelaatbaarheid voorafgaand aan een loting dient plaats te vinden. Het gegeven dat leerlingen toelaatbaar zijn pleit er ook voor om duidelijkheid te verschaffen dat een lotingsuitslag een geautomatiseerd plaatsingsbesluit is.
- Gaan de doorstroomtoetsen in het vo in het wetsvoorstel leerlingen voldoende kansen bieden om op te stromen? Als toelichting dit voorbeeld. Een leerling met een havo-advies wordt toegelaten op een vmbo-t-havo-vwo school en is geplaatst in de vmbo-t-havo brugklas. Om in leerjaar 2 door te gaan op de havo moet de leerling vaak in leerjaar 1 een gemiddelde van 7,5 halen. Was deze leerling in leerjaar 1 in de havo-vwo brugklas geplaatst dan is een gemiddelde 6,0 voldoende om naar havo 2 door te gaan. De nieuwe doorstroomtoetsen in de brugklas van het vo en tussentijdse evaluatie moeten deze leerlingen kansen bieden gemakkelijk op te stromen naar een hogere schoolsoort.
- Een knelpunt is nog dat in regio’s waar geloot wordt er thans geen wettelijke verplichting bestaat om leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te plaatsen voordat de loting

heeft plaatsgevonden. Art. 27 lid 2d sub a WVO bepaalt dat een school de ondersteuningsbehoefte niet hoeft te onderzoeken 'indien op de school waar de leerling is aangemeld geen plaatsruimte beschikbaar is'. Los van de academische vraag of het hier om beschikbare plaatsruimte op het moment van aanmelding of na de loting gaat, kan geconstateerd worden dat in de huidige praktijk loting en passend onderwijs elkaar niet goed verdragen. Loting verdient ook om deze reden aandacht in het wetsvoorstel. Een oplossing zou zijn om te regelen dat onderzoeken van ondersteuningsbehoefte en plaatsing reeds voorzien wordt voorafgaand aan de loting voor de in omvang beperkte groep leerlingen voor wie reeds een ontwikkelingsperspectief is vastgesteld in het basisonderwijs, of sbo of so.

- Al het bovenstaande is de verzamelde input van zowel OCO als Ouders & Onderwijs.
- OCO voegt hier nog een laatste aanbeveling aan toe.
Ieder jaar zijn er ouders die hun kind niet herkennen in het schooladvies. Los van betere communicatie en al in groep 7 beginnen met het adviestraject zitten er soms echt terechte pijnpunten. In de statistieken zijn het vooral de hoogopgeleide mondige ouders die druk uitoefenen op de basisschool. Er is behoefte aan een laagdrempelige voorziening waar juist de ouders van kinderen die te maken hebben met kansengelijkheid terecht kunnen. De memorie van toelichting stelt dat het schooladvies een beoordeling van kennen en kunnen is in de vorm van een besluit waarvoor geen rechtsgang bij de bestuursrechter mogelijk is. Het is echter wel mogelijk om op zinvolle wijze een procedure in te richten die de kansengelijkheid vergroot. Gesteld kan worden dat een schooladvies niet zozeer een beoordeling van kennen en kunnen is, maar een weging van factoren zoals toetsuitslagen en vertoond gedrag. Een schooladvies is in die zin vergelijkbaar met een diagnose waarbij behoefte kan zijn aan een onafhankelijke second opinion. Om ongewenste oneigenlijke druk te voorkomen is dit eventueel te beperken tot vier soorten gevallen:
 - a - situaties waarin de omstandigheden meegewogen dienen te worden (ziekte of andere belemmerende of onvoorziene omstandigheden);
 - b - leerlingen die een grillig en moeilijk te interpreteren patroon hebben laten zien in hun scores en gedrag;
 - c - leerlingen met een eenduidig beeld aan wie een niet gangbaar advies wordt gegeven;
 - d - niet gehonoreerde heroverwegingen.

Als extra toevoeging nog de eerdere aanbevelingen evaluatie Wet Eindtoetsing PO

Aanbevelingen evaluatie Wet Eindtoetsing PO

Ouders & Onderwijs November 2018

Begin 2019 wordt de Wet Eindtoetsing PO, die in het schooljaar 2014-2015 van kracht is gegaan, geëvalueerd. Ten behoeve van deze evaluatie brengt Ouders & Onderwijs hierbij graag een aantal belangrijke aanbevelingen in namens ouders.

Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van een peiling onder ons Landelijk Ouderpanel, de signalen die we binnenkrijgen bij ons informatiepunt voor ouders en de inbreng van de lokale ouderorganisaties OCO Amsterdam en Ouders 010.

Uit de peiling van het Landelijk Ouderpanel blijkt dat ruim 80% van de ouders en 84% van de kinderen achteraf tevreden is over de brugklas waarin de kinderen terecht zijn gekomen. Dit is een hoog percentage, wat erop duidt dat in veel gevallen de totstandkoming van het schooladvies leidt tot een gewenste keuze voor een middelbare school. Deze cijfers betekenen desalniettemin dat in iedere klas van 30 leerlingen er 5 tot 6 leerlingen niet op hun plek zitten. Er is dus nog ruimte voor verbetering. Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen die ouders geven.

1. Betrek ouders en kinderen serieus en tijdig bij het schooladvies

Uit de peiling onder ouders blijkt dat veel scholen aandacht besteden aan het serieus en tijdig betrekken van ouders en kinderen bij het schooladvies. We signaleren desondanks dat dit nog lang niet op alle scholen praktijk is. Dat zou het wel moeten zijn.

- Al in groep 7 zouden scholen eerste gesprekken moeten voeren met ouders en kinderen over *wederzijdse* verwachtingen over het uitstroomniveau. In dit vroege stadium is het advies nog niet in beton gegoten en is er nog ruimte om eventueel extra ondersteuning te bieden waar nodig. Ook helpt het ouders en leerlingen als het schooladvies niet uit de lucht komt vallen.
- Uit onze peiling blijkt dat maar 60% van de ouders vindt dat hun inbreng serieus genomen wordt door de school. Dat percentage moet omhoog. Dit vergt een dialoog, waarbij ruimte is voor zowel de wensen en beelden van ouders en kinderen als voor de professionele visie van de leerkracht. Dit vraagt iets van beide partijen, waarbij het belangrijk is dat de leerkracht voldoende deskundig is om dit gesprek in goede banen te leiden. Dit gaat niet altijd goed. We adviseren scholen om leerkrachten hierbij voldoende ondersteuning te bieden.
- Als ouders het niet eens zijn met het schooladvies, dan moet er een heldere en snel uit te voeren bezwaarprocedure zijn.

2. Geef meer helderheid over de totstandkoming van het schooladvies

Uit de vragen van ouders blijkt dat het voor hen vaak onduidelijk is hoe het advies tot stand komt en op welke manier ze hierbij betrokken kunnen zijn. Ook is het voor ouders onduidelijk dat de eindtoets in de huidige situatie niet per definitie hoeft te leiden tot bijstelling van het advies.

- Scholen moeten in de schoolgids duidelijkheid verschaffen over het proces van de totstandkoming van het schooladvies, inclusief vaste gespreksmomenten en ruimte voor eventuele heroverweging van het advies.

- Het verschil tussen schooladvies en eindtoets moet duidelijker worden toegelicht, met speciale focus op de rol die de adviezen hebben bij de toelating en plaatsing in het VO.
- Indien scholen gebruik maken van een regionale plaatsingswijzer om tot een schooladvies te komen, dan dient dit transparant te zijn voor ouders. De plaatsingswijzer die gehanteerd wordt, moet openbaar zijn.
- Indien scholen hun schooladvies baseren op toetsen van een leerlingvolgsysteem, dan is het belangrijk dat kinderen met een zorgvraag hierbij gebruik kunnen maken van de hulpmiddelen waar zij recht op hebben. Anders is het risico aanwezig dat zij een te laag schooladvies krijgen.
- Ouders hebben recht op een afschrift van het onderwijskundig rapport dat bij het verlaten van de school wordt opgesteld. Bovendien hebben ze het recht hun zienswijze toe te voegen. Het onderwijskundig rapport kan beschouwd worden als onderbouwing van het schooladvies. Daarom is het aan te bevelen het onderwijskundig rapport te gebruiken als gespreksleidraad in het adviesgesprek.

3. Formaliseer het proces van heroverweging bij een beter gemaakte eindtoets

Bij een beter gemaakte eindtoets zijn scholen nu al verplicht om het schooladvies te heroverwegen. Tot nu blijft het aantal bijstellingen echter ver achter bij het aantal leerlingen dat hiervoor in aanmerking komt. Het beeld bestaat dat scholen het heroverwegen niet altijd serieus nemen, waardoor kinderen te laag instromen in de brugklas. Dit speelt zeker bij kinderen uit gezinnen met een lage SES-achtergrond, waarvan we weten dat de schooladviezen vaker te laag worden ingeschat dan bij andere kinderen.

- Bij een beter gemaakte eindtoets moet er altijd een serieuze heroverweging plaatsvinden. Deze heroverweging wordt in een gesprek met ouders en kinderen toegelicht, waarbij de school onderbouwt waarom een advies wel of niet wordt bijgesteld. Indien ouders dat wensen kunnen zij scholen verzoeken om een schriftelijke toelichting.
- Voor situaties waarin de leerling na een beter gemaakte eindtoets geen aanpassing van het schooladvies krijgt, moet er een heldere procedure zijn om hier bezwaar tegen te maken. Deze procedure moet snel uitgevoerd kunnen worden, zodat kinderen nog een plaats in de hogere schoolsoort kunnen krijgen.

4. Stel het schooladvies voor alle leerlingen pas definitief vast ná de eindtoets

Aangezien leerlingen zich na het schooladvies al moeten aanmelden voor een vervolgschool, komt het regelmatig voor dat er bij een aanpassing van het advies n.a.v. de eindtoets geen plaats meer is op de school van voorkeur. Alle klassen zijn immers al gevuld met leerlingen voordat de eindtoets gehouden is. Daarom is het eerlijker om de aanmelding voor scholen pas te laten plaatsvinden na de eindtoets.

Wel is het belangrijk dat het schooladvies/ de visie van de leerkracht op het kind doorslaggevend blijft bij het definitieve advies. De meerderheid van de ouders hecht meer waarde aan het advies van de leerkracht dan aan de toets. De eindtoets fungeert dan dus als 'check', waarna het definitieve schooladvies wordt gegeven en alle leerlingen zich kunnen gaan aanmelden voor de vervolgschool.

Oplossing hiervoor kan gezocht worden in:

- de datum van de eindtoets terugschuiven naar een moment eerder in het jaar
- of wel de datum van het verstrekken van het schooladvies verschuiven richting datum afname eindtoets.

Een ander alternatief hiervoor is dat VO-scholen in ieder geval voldoende plaatsen vrijhouden voor leerlingen die een naar boven bijgesteld advies krijgen.

5. Regionale knelpunten aanpakken

Op regionaal niveau spelen diverse knelpunten die landelijk minder spelen. Desalniettemin verdienen deze knelpunten aandacht van zowel de landelijke als de lokale politiek.

- In Amsterdam en enkele andere regio's vindt een centrale loting plaats waarbij meerdere voorkeuren worden opgegeven en de lotingscomputer in één run alle leerlingen probeert te plaatsen. Consequentie daarvan is dat gewilde scholen gevuld worden. Volgens de letter van de wet vissen dan leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte achter het net omdat een school pas verplicht is de ondersteuningsbehoefte te onderzoeken als er plek is. Dat betekent dat regio's waar een centrale loting plaatsvindt een afspraak dienen te maken dat leerlingen die in aanmerking komen voor passend onderwijs voor de centrale loting behandeld worden. Mogelijk dient de wet hierop aangepast te worden.
- Sommige regionale plaatsingswijzers verbieden ouders om gelijktijdig in meer regio's aan te melden. Als er geloot wordt in beide regio's betekent dit dat kinderen pas na de loting in de ene regio terecht kunnen in de andere regio, waar dan nauwelijks meer keuze is. Dit is met name een probleem voor kinderen die op of nabij de grens van twee regio's wonen. Duidelijkheid is gewenst of het toegestaan is via plaatsingswijzers gelijktijdige aanmelding in verschillende regio's te verbieden, of dat het keuzerecht met zich meebrengt dat een verbod op gelijktijdige aanmelding niet toegestaan is.
- In diverse regio's, waaronder in Rotterdam, is de populatie kinderen en ouders zeer divers. Vaak is er bij leerkrachten onvoldoende kennis aanwezig over hoe te communiceren met diverse ouders over onder andere het schooladvies. Met name in deze regio's is extra aandacht nodig voor zorgvuldige communicatie met ouders om zo kansgelijkheid te bevorderen.
- Veel ouders van kinderen die naar het praktijkonderwijs gaan hebben om allerlei redenen moeite om te begrijpen wat het advies voor de toekomst van hun kind inhoudt. Ouders maken zich hierover grote zorgen, maar worden vaak niet voldoende voorgelicht over het praktijkonderwijs en het toekomstperspectief van hun kind. Scholen moeten hier meer aandacht aan besteden.

